

Riskabelt snabbt skrota Arbetsförmedlingen

Dagens Nyheter den 21 augusti 2018

Arbetsförmedlingen är den myndighet som har lägst anseende bland medborgarna. Många företag är missnöjda med dess verksamhet. De stora svårigheterna att matcha arbetssökande och lediga platser ställer krav på en bättre fungerande arbetsförmedling. Av dessa skäl vill allianspartierna lägga ner Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form och helt outsourca förmedlingstjänsterna till privata utförare. Mot den bakgrunden bad vi en ledande internationell expert på utvärdering av arbetsmarknadsprogram, den franske ekonomen Bruno Crépon, att sammanställa forskningen på området i ett kapitel i vår nyutkomna Foresantologi "Framtidens arbetsförmedling".

Crépon går igenom sju väljorda studier från Danmark, Frankrike, Schweiz, Sverige och Tyskland. I fyra fall får de offentliga utförarna fler i arbete än de privata på något års sikt, i två fall är resultaten desamma och i ett fall (Schweiz) är de privata utförarna mer framgångsrika. På längre sikt är det inga skillnader mellan de två typerna av aktörer. Kostnaderna för programmen var dock i samtliga fall utom det schweiziska högre för de privata utförarna.

Crépons analys ger alltså inte stöd för att privata utförare generellt skulle vara mer effektiva än offentliga. Kapitlet har bland annat på dessa debattsidor använts som argument emot en reform av Arbetsförmedlingen (Annika Sundén 20/8). Man ska emellertid vara försiktig med slutsatserna.

I sin översikt har Crépon begränsat sig till studier där det går att jämföra arbetsmarknadsutfallen för grupper av liknande arbetssökande som deltagit i privata respektive offentliga utförarens program. Däremot har han avstått från bedömningar av de storskaliga omläggningar av arbetsmarknadspolitiken som skett i främst Australien, Nederländerna och Storbritannien. Det är svårt att veta hur lyckade reformerna i dessa länder varit, eftersom också andra faktorer kan ha påverkat resultaten. Dock finns skäl att tro att till exempel Australien har ett bättre system än dem som Crépon analyserar, eftersom ersättningsmodellen är mer utvecklad, de privata aktörerna har haft längre tid på sig att bygga upp sin verksamhet, landet har ett väl genomtänkt ratingsystem och man rensar ut ineffektiva aktörer.

Det har också anförts andra argument för en reform av det slag som allianspartierna föreslår. Ett sådant är att Arbetsförmedlingen har misslyckats under så lång tid att det måste bero på grundläggande systemfel, till exempel att den är alldeles för stor, som inte kan lösas med reformer inom myndigheten. Ett annat argument är att upphandlingarna inte håller hög kvalitet därför att myndighetens egna verksamheter i viss mening alltid konkurrerar med de utförare som upphandlas. Det kan då finnas en risk för att upphandlingarna, medvetet eller omedvetet, inte sker på bästa sätt.

Befintlig forskning måste ändå tolkas som att storskalig användning av privata utförare inte behöver vara effektiv. Utfallet beror på ersättningsystemen, kraven på utförarna, hur dessa utvärderas och hur resultaten förmedlas till brukarna så att de kan göra informerade kundval samt hur man rensar bort ineffektiva utförare.

En rad tidigare reformer inom svensk statsförvaltning manar också till eftertanke. Det uppstår ofta stora problem i ett övergångsskede, som när nuvarande Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och

Polismyndigheten bildades. Jobbcoacher och etableringslotsar är exempel på misslyckade privatiseringar inom arbetsmarknadspolitiken.

Det är riskabelt att i ett slag genomföra en radikal privatiseringsreform. En bättre modell är stegvisa förändringar där man prövar sig fram mot mer privatisering med olika konstruktioner och systematiskt utvärderar dessa. Ytterligare outsourcing i större skala bör ske bara när privata utförare visar sig förbättra resultaten.

En gradvis förändringsprocess kan utgå från förmedlingstjänsten Stöd och matchning som redan i dag utförs av privata aktörer enligt ett system med Australien som förebild. Denna tjänst skulle, som Helene Norberg föreslår i ett annat kapitel i vår antologi, kunna utvidgas med intensifierade insatser för dem som står längre från arbetsmarknaden med möjligheter för de privata aktörerna att få medel för anställningsstöd och utbildning.

En sådan strategi vore att föredra framför ett fullskaligt privatiseringsexperiment som inte går att utvärdera därför att det inte finns några jämförelsegrupper. Det kan förefalla mindre handlingskraftigt men är i stället desto mer rationellt.

Andreas Bergström

Lars Calmfors